



ČESKÁ REPUBLIKA

## NÁLEZ

Ústavního soudu

Jm é n e m r e p u b l i k y

Ústavní soud rozhodl v plénu složeném z předsedy soudu Josefa Baxy a soudkyň a soudců Lucie Dolanské Bányaiové, Josefa Fialy, Milana Hulmáka, Jaromíra Jirsy, Veroniky Křestřanové, Zdeňka Kühna, Tomáše Lichovníka, Kateřiny Ronovské, Jana Svatoně, Pavla Šámala, Vojtěcha Šimíčka, Davida Uhlíře, Jana Wintra (soudce zpravodaje) a Daniely Zemanové o ústavní stížnosti stěžovatelů **a) FÜRST VON LIECHTENSTEIN STIFTUNG**, reg. č. FL-0001,030.270-0, sídlem Bergstrasse 5, Vaduz, Lichtenštejnské knížectví, a **b) Hans Adam II. von und zu Liechtenstein**, zastoupených Dr. Erwinem Hanslikem, advokátem, sídlem U Prašné brány 1078/1, Praha 1, proti usnesení Nejvyššího soudu č. j. 22 Cdo 3013/2022-1232 ze dne 14. 3. 2023, rozsudku Městského soudu v Praze č. j. 19 Co 33/2022-1138 ze dne 25. 5. 2022 a rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 10 č. j. 28 C 417/2018-1009 ze dne 30. 9. 2021, za účasti **Nejvyššího soudu, Městského soudu v Praze a Obvodního soudu pro Prahu 10**, jako účastníků řízení, a **1) České republiky – Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, 2) České republiky – Státního pozemkového úřadu a 3) Státního statku Jeneč, státního podniku v likvidaci**, jako vedlejších účastníků řízení, **takto:**

**Ústavní stížnost se zamítá.**

## O d ů v o d n ě n í

**I. Podstata ústavní stížnosti**

1. Stěžovatelé se žalobou před civilními soudy domáhali vyklizení nemovitých věcí v katastrálních územích Hájek u Uhříněvsi, Královice a Uhříněves v Praze (dále jen „sporné nemovitosti“), případně určení vlastnického práva ke sporným nemovitostem nebo náhrady za sporné nemovitosti.
2. Stěžovatel a) tvrdí, že sporné nemovitosti vlastní, neboť je univerzálním dědicem Františka Josefa II. Lichtenštejna (dále jen „zůstavitel“). Stěžovatel b) uvádí, že mu k nim jako nynější hlavě Lichtenštejnského knížectví náleží poživací práva odvozená z jejich vlastnictví stěžovatelem a).
3. V katastru nemovitostí je jako vlastník sporných nemovitostí zapsán stát. Žalování byli proto vedlejší účastníci, neboť jsou s nimi příslušní hospodařit a vystupují za stát v soukromoprávních vztazích.
4. Stěžovatelé v žalobě tvrdili, že sporné nemovitosti v roce 1945 stát fyzicky ovládl, ale neměl k tomu právní důvod, a jejich vlastníkem tak zůstal až do své smrti zůstavitel. Dekret presidenta republiky č. 12/1945 Sb., o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa (dále též pouze „dekret“), se podle nich nevztahoval na zůstavitele, ani na sporné nemovitosti.
5. Vedlejší účastníci oponovali, že stát ke sporným nemovitostem nabytím vlastnické právo nabytím účinnosti dekretu, a vlastnictví proto nemohlo přejít na stěžovatele. Doložili to vyhláškou Okresního národního výboru v Olomouci ze dne 31. 7. 1945 (dále též „konfiskační výměr“), kterou byl zůstavitel označen za osobu německé národnosti podle § 1 odst. 1 písm. a) dekretu.
6. Civilní soudy rozhodnutími uvedenými v záhlaví žalobě stěžovatelů (ani opravným prostředkům) nevyhověly. Stěžovatelé namítají, že tím soudy porušily jejich ústavně zaručená základní práva, mj. právo na spravedlivý proces, právo vlastnit majetek a právo na ochranu soukromí a rodinný život. Podávají proto ústavní stížnost podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy a navrhují jejich zrušení.

**II. Řízení před civilními soudy**

7. Obvodní soud pro Prahu 10 žalobu stěžovatelů zamítl. Odkázal na ustálenou judikaturu vycházející ze stanoviska pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05 ze dne 1. 11. 2005 a na rozhodnutí vydaná v obdobných věcech stěžovatelů. Upozornil, že mimo právní rámec restitučního zákonodárství se nelze domáhat určení vlastnického práva nebo vydání věci na základě zpochybnění správních a soudních rozhodnutí vydaných v souvislosti s konfiskací uskutečněnou před více než 70 lety. Stěžovatelé přitom neuplatňují restituční nárok.
8. Soud konstatoval, že stát se v roce 1945 chopil držby sporných nemovitostí, a to ve vazbě na vydání konfiskačního výměru; zůstavitel proti výměru neúspěšně brojil stížnostmi k Zemskému národnímu výboru v Brně a k tehdejšímu nejvyššímu správnímu soudu (ten byl následně přejmenován na správní soud). Právním důvodem vzniku vlastnického práva

státu ke sporným nemovitostem byl přitom samotný dekret presidenta republiky č. 12/1945 Sb. Konfiskační výměr, který je deklaratorním správním aktem, stvrdil použití dekretu na zůstavitele. Zůstavitel tedy pozbyl vlastnická práva ke sporným nemovitostem nabytím účinnosti dekretu dne 23. 6. 1945, a ta tudíž nemohla přejít na stěžovatele. Námitky stěžovatelů tvrdící nicotnost konfiskačního výměru nejsou opodstatněné; konfiskační výměr nebyl nicotný a soud z něj musí vycházet a nemůže jej věcně přezkoumávat, a to ani z hlediska tvrzené diskriminace. Absence náhrady je přitom pojmovým znakem konfiskace.

9. Městský soud v Praze rozsudek k odvolání stěžovatelů potvrdil. Aprobval závěry obvodního soudu a odkázal přitom na relevantní judikaturu v obdobných věcech stěžovatelů. Za podstatné označil, že se stát v roce 1945 chopil držby sporných nemovitostí a že Okresní národní výbor v Olomouci vůči zůstaviteli podle dekretu vydal konfiskační výměr, proti němuž zůstavitel neúspěšně brojil u Zemského národního výboru v Brně a nejvyššího správního soudu. Tento konfiskační výměr přitom nelze považovat za nicotný.
10. Soud zdůraznil, že přezkoumávat nabývací tituly, na jejichž základě měl stát k věci nabyt vlastnické právo v období rozhodném pro restituce nebo před ním, lze pouze v mezích restitučního zákonodárství, a to z hlediska naplnění restitučních titulů; takovým restitučním titulem mohla být podle zákona jak nezákonná konfiskace, tak i převzetí věci zcela bez právního důvodu. Tvrzení o vadách či nicotnosti konfiskační vyhlášky proto na věci nemůže nic změnit, a není tak třeba provádět další důkazy směřující ke zpochybnění konfiskace samotné. To přitom platí jak pro tvrzený nárok na určení vlastnického práva, tak i ve vztahu k tvrzeným nárokům na vyklizení nemovitosti nebo na peněžitou náhradu.
11. Nejvyšší soud dovolání stěžovatelů odmítl pro nepřipustnost, neboť odvolací soud věc řešil v souladu s ustálenou rozhodovací praxí, od níž není důvod se odchylovat. Odkázal na relevantní judikaturu a zdůraznil, že tvrzené křivdy způsobené před 25. 2. 1948 se neodčiňují, nelze-li je podřadit pod restituční tituly. Stát se v roce 1945 chopil držby sporných nemovitostí, zůstavitel byl konfiskačním výměrem označen za osobu německé národnosti a proti konfiskaci se neúspěšně bránil. Nemovitosti nabyt stát do vlastnictví účinností dekretu, a zůstavitel je tak nemohl převést na stěžovatele a). Tvrzení o nicotnosti deklaratorního správního rozhodnutí na tom s ohledem na ustálenou judikaturu nemůže nic změnit.

### III. Ústavní stížnost

12. Stěžovatelé v ústavní stížnosti namítají porušení 1) práva na spravedlivý proces a práv souvisejících podle čl. 36 odst. 1 a čl. 38 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), 2) práva vlastnit majetek podle čl. 11 Listiny a čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě a 3) práva na ochranu soukromí, práva na rodinný život a práv souvisejících podle čl. 3 odst. 2 Listiny, čl. 10 a čl. 32 odst. 1 Listiny a čl. 8 Úmluvy. V té souvislosti namítají rovněž porušení 4) práva na rovné zacházení podle čl. 3 odst. 1 a čl. 24 Listiny a čl. 14 Úmluvy a čl. 2 odst. 1 a čl. 5 Mezinárodní úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace (dále jen „Mezinárodní úmluva“), jakož i 5) práva na účinný opravný prostředek podle čl. 13 Úmluvy a čl. 6 Mezinárodní úmluvy.
13. Zprvce namítají, že soudy porušily jejich právo na spravedlivý proces tím, že jim odepřely projednání věci v plné jurisdikci. Podali žalobu na vyklizení, v níž tvrdili své vlastnictví

k nemovitostem, zatímco žalovaní vznesli námitku, že vlastnické právo zůstavitele zaniklo *ex lege* podle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. Soud měl zkoumat, zda se dekret vztahoval na zůstavitele a zda došlo ke konfiskaci sporných nemovitostí, ale podle stěžovatelů tak neučinil a postavil svůj závěr toliko na stanovisku pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05 ze dne 1. 11. 2005. Stanovisko se však týká toliko určovacích žalob; vlastnické právo a nárok na vyklizení jsou nepromlčitelné. Soudy odmítnutím přezkumu přechodu vlastnického práva k nemovitostem tento nárok vyprázdnily. Odepřely tím stěžovatelům právo na přístup k soudu s plnou jurisdikcí a současně zatížily své rozhodnutí vadou nepřezkoumatelnosti.

14. Stěžovatelé upozorňují, že citované plenární stanovisko nelze aplikovat na tento případ. Vztahuje se pouze na případy, kdy vlastnické právo zaniklo před 25. 2. 1948. Soudy však nezkoumaly, zda vlastnické právo zaniklo: zda byl zůstavitel německé národnosti a zda byly splněny další podmínky pro konfiskaci. Soudy nezkoumaly, zda nemovitosti byly ve vlastnictví zůstavitele, zda jsou zemědělským majetkem a zda byly skutečně zabaveny, a to na základě aktu souladného s mezinárodním a vnitrostátním právem. Stanovisko lze navíc vztáhnout jen na majetek, ohledně kterého byl vydán konfiskační správní akt. Ve vztahu ke sporným nemovitostem přitom takový akt neexistuje; konfiskační výměr nelze vztáhnout na nemovitosti v jiném správním okrese a v jiné zemi. Soudy dekret aplikují až nyní, a to v rozporu se zásadami právního státu.
15. Zadruhé namítají, že citované stanovisko převrací samotnou podstatu restitučního zákonodárství, neboť vlastníkům fakticky odňalo majetek v rozporu s čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě. I když z Ústavy neplyne státu povinnost vrátit majetek, který nabyt nezákonně, stát nemůže nabýt majetek bez náhrady zákonem neupraveným postupem s poukazem na restituční předpisy. Účelem stanoviska bylo navíc chránit zájmy a dobrou víru soukromých osob, přičemž jeho uplatnění vůči majetku státu by bylo v rozporu se zásadou, že nikdo nemůže mít prospěch ze svého protiprávního jednání. Jeho aplikace vůči státu nesleduje žádný legitimní cíl a není přiměřená. Stanovisko dále nelze aplikovat vůči osobám neoprávněným z restitučních předpisů; stěžovatelé oprávněnými osobami nikdy nebyli, a obcházet restituční předpisy tedy nemohou.
16. Zatřetí namítají, že soudy dospěly k chybnému závěru o nemožnosti přezkoumávat konfiskační výměry, a tím jim rovněž odepřely projednání věci v plné jurisdikci. Nic jim v tom nebrání, pouze nemohou považovat majetek za zkonfiskovaný bez příslušného správního aktu. Dále upozorňují, že neexistuje žádný správní akt konfiskující nemovitosti, případně, že je nicotný. Zkoumání toho, kdo je vlastníkem nemovitosti přitom nelze nahrazovat jednoduchým ověřením, zda žalovaný nemovitost fakticky zabral.
17. K nicotnosti tvrdí, že Okresní národní výbor v Olomouci zjevně neměl pravomoc vydat konfiskační výměr, neboť zůstavitel měl jako hlava státu imunity vůči jurisdikci a exekuci. Takový nedostatek pravomoci a nemožnost výkonu rozhodnutí z důvodu exekuční imunity je důvodem nicotnosti správního aktu. V civilizovaných právních systémech je neslýchané, aby hlava cizího státu podléhala jurisdikci vnitrostátních orgánů; imunita hlavy státu *ratione personae* je absolutní a chrání také její soukromé jednání, a to před všemi druhy soudních, správních nebo zákonodárných aktů, které jakkoli zasahují do jejích práv a zájmů.
18. Nicotnost dále dovozují z toho, že ke dni vydání konfiskačního výměru podle tehdejších právních předpisů existoval pouze Okresní národní výbor Olomouc-venkov; uváděný Okresní národní výbor v Olomouci právně neexistoval a nemohl tak vydat platné

rozhodnutí. Rovněž namítají nedostatek jeho věcné příslušnosti. Uvádějí, že konfiskovaný majetek se nacházel v různých politických okresech a zemích, a k vydání aktu mělo tudíž pravomoc pouze příslušné ministerstvo. Závěry správního soudu k této otázce považují za nerelevantní, neboť byl pod vlivem komunistického režimu.

19. Začtvrté namítají, že soudy dále porušily jejich právo na spravedlivý proces tím, že odmítly přezkum klíčových skutečností případu a jimi navržených důkazů, čímž porušily zásadu rovnosti zbraní a kontradiktornosti řízení. V rozporu s právem na rovné zacházení s nimi mělo být navíc ve vztahu k přístupu k soudu zacházeno odlišně od státu (poukazují na spor završený usnesením Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2130/17 ze dne 20. 2. 2020, v němž soudy vyhověly žalobě státu na určení vlastnictví). Nejvyšší soud měl rovněž porušit jejich právo na řádné odůvodnění soudního rozhodnutí, jakož i právo na zákonného soudce, když věc nepřidělil do senátu č. 21, do jehož agendy spadají mj. věci týkající se diplomatických výsad a imunit, jež považovali za zásadní bod dovolání.
20. Zapáté namítají, že soudy zasáhly do jejich práva vlastnit majetek. Tvrdí, že vlastnictví některých nemovitostí bylo v katastru nemovitostí donedávna zapsáno na zůstavitele a současný stav je protiprávním omylem. Nejvyšší soud přitom v rozsudku č. j. 24 Cdo 3774/2020-242 ze dne 24. 6. 2021 konstatoval, že dekret ani konfiskační výměr nemohou být titulem pro vklad do katastru nemovitostí, neboť z nich konkrétně nevyplývá, jaký majetek měl být konfiskován. Stěžovatelé z toho dovozují, že výmazy zůstavitele z katastru nemovitostí na návrh státu byly nezákonné. Tvrdí, že mají přinejmenším legitimní očekávání, že stát nemovitosti vyklidí nebo jim vyplatí náhradu [knížecí zemský soud v Lichtenštejnsku potvrdil, že stěžovatel a) je právní nástupce zůstavitele]. Mohli se totiž důvodně považovat za vlastníky sporných pozemků, ačkoli nevstoupili do jejich držby; měli vlastnický zájem představující majetek ve smyslu čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě.
21. Uvádějí, že soudy pro odebrání sporných pozemků neměly právní základ. Dekret totiž není dostatečně přesný, je diskriminační a za vyvlastnění neposkytuje náhradu; odnětí majetku bylo proto nezákonné. Navíc nesloužilo obecnému zájmu a nesplňovalo požadavek přiměřenosti ve smyslu čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě. Současnou aplikací dekretu se stát zároveň dopustil diskriminace pro etnickou příslušnost zůstavitele, resp. stěžovatele. Pokud chtěl svou protiprávní držbu legalizovat, měl majetek po právu vyvlastnit a podle čl. 11 odst. 4 Listiny za něj poskytnout náhradu.
22. Zašesté namítají, že soudy porušily právo stěžovatele b) na ochranu soukromí a rodinný život, jakož i jeho právo na zachování lidské důstojnosti, osobní cti, dobré pověsti a ochranu jména. Použitím konfiskačního výměru, v němž jeho otce označily za osobu německé národnosti, implicitně určily i jeho etnickou příslušnost, navzdory jejich lichtenštejnské národní identitě. Zasáhly tím do jejich cti a pověsti a popřely etnickou identitu stěžovatele b), aniž by se proti tomu mohl bránit. Použitím dekretu na zůstavitele navíc potvrdily v něm obsažená hanlivá označení, která zasahují do jeho pověsti a přímo se dotýkají také stěžovatele b).

#### IV. Vyjádření účastníků řízení a replika stěžovatelů

23. Soudy ve vyjádření k ústavní stížnosti toliko odkázaly na písemné vyhotovení svých rozsudků.

24. Vedlejší účastník 1) ústavní stížnost považuje za nedůvodnou a odkazuje na četná relevantní soudní rozhodnutí. Krom jiného poukazuje na obdobné věci stěžovatelů řešené v usnesení Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2130/17 ze dne 20. 2. 2020 a nálezu sp. zn. II. ÚS 657/22 ze dne 6. 4. 2023.
25. Vedlejší účastník 2) odkázal na citovaná rozhodnutí Ústavního soudu a stanovisko pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05 ze dne 1. 11. 2005. Zopakoval, že ustálená judikatura vychází z toho, že důvodem konfiskace byl dekret samotný, ke konfiskaci docházelo k datu jeho účinnosti a následná konfiskační rozhodnutí měla jen deklaratorní charakter. Konfiskaci podle dekretu přitom nelze posuzovat z hlediska vad, nicotnosti či věcné nesprávnosti na něj navazujících správních (deklaratorních) rozhodnutí, není-li to zákonem výslovně připuštěno. Účinky konfiskace tedy nelze zpochybnit tvrzeními o vadách konfiskačního řízení. Tvrzená nicotnost je navíc neopodstatněná. Ztotožňuje se s procesním postupem, skutkovými zjištěními i právními závěry soudů. V řízení před soudem prvního stupně bylo prokázáno, že majetek zůstavitele byl konfiskován podle dekretu č. 12/1945 Sb. Zákon o půdě ani žádný jiný restituční předpis se na tento majetek nevztahuje a tvrzených práv se proto stěžovatelé nemohou domáhat, a to ani cestou určovací žaloby.
26. Vedlejší účastník 3) ústavní stížnost označil za nedůvodnou a odkázal na relevantní judikaturu. Námitky o vadách konfiskačního řízení nemohou konfiskaci zpochybnit a tvrzení o porušení práva na spravedlivý proces nejsou opodstatněná.
27. Stěžovatelé v replice toliko zrekapitulovali a v některých bodech dovysvětlili svou podrobnou stížnostní argumentaci.

### V. Postoupení věci plénu

28. Věc byla podle rozvrhu práce přidělena I. senátu a vedena pod sp. zn. I. ÚS 1639/23. Ústavní soud však v průběhu řízení od týchž stěžovatelů postupně obdržel řadu obdobných ústavních stížností, které závisí na vyřešení stejných právních otázek. Tyto věci jsou vedeny u všech senátů pod sp. zn. I. ÚS 2704/23, I. ÚS 2705/23, IV. ÚS 2802/23, II. ÚS 2803/23, II. ÚS 2804/23, I. ÚS 2993/23, I. ÚS 2991/23, II. ÚS 2992/23, IV. ÚS 2994/23, I. ÚS 3071/23, III. ÚS 3072/23, II. ÚS 3140/23, I. ÚS 3141/23, II. ÚS 3142/23, I. ÚS 3347/23, IV. ÚS 424/24. I. senát proto jednomyslně věc postoupil k projednání a rozhodnutí plénu. Učinil tak podle § 11 odst. 2 písm. k) zákona o Ústavním soudu ve spojení s čl. 1 odst. 1 písm. i) rozhodnutí pléna Ústavního soudu ze dne 25. 3. 2014 č. j. Org. 24/14, o atrahování působnosti.

### VI. Posouzení věci

29. Procesní podmínky řízení o ústavní stížnosti jsou splněny. Ústavní stížnost byla podána včas oprávněnými a řádně zastoupenými stěžovateli. Ústavní soud je k projednání ústavní stížnosti příslušný a nejsou dány ani důvody její nepřipustnosti. Ústavní stížnost však není důvodná.
30. Ústavní soud následuje právní závěry vyslovené v obdobných věcech stěžovatelů v usnesení sp. zn. III. ÚS 2130/17 ze dne 20. 2. 2020 a v nálezu sp. zn. II. ÚS 657/22 ze dne 6. 4. 2023. Vychází přitom ze své dlouhodobě ustálené judikatury, mj. ze stanoviska pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05 ze dne 1. 11. 2005 (477/2005 Sb.).

31. Podstatou ústavní stížnosti je zpochybnění konfiskace sporných nemovitostí podle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. Ústavní soud proto v úvodu pro přehlednost vymezi právní úpravu konfiskací podle dekretu a shrne rozhodné skutečnosti, z nichž bude vycházet při vypořádání stížnostních námitek. Následně se bude věnovat namítanému porušení práva na spravedlivý proces, práva vlastnit majetek a práva na ochranu soukromí a rodinný život.

*1. Konfiskace podle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb.*

32. Dekret presidenta republiky č. 12/1945 Sb. konfiskoval zemědělský majetek „*všech osob německé a maďarské národnosti, bez ohledu na státní příslušnost*“ [§ 1 odst. 1 písm. a) dekretu]. Za osoby německé nebo maďarské národnosti přitom dekret považoval „*osoby, které při kterémkoliv sčítání lidu od roku 1929 se přihlásily k německé nebo maďarské národnosti nebo se staly členy národních skupin nebo útvarů nebo politických stran, sdružujících osoby německé nebo maďarské národnosti*“ (§ 2 dekretu).
33. Konfiskace se nevztahovala na osoby „*německé a maďarské národnosti, které se aktivně zúčastnily boje za zachování celistvosti a osvobození Československé republiky*“ (§ 1 odst. 2 dekretu).
34. Stát nabýval vlastnická práva ke konfiskovanému majetku „*s okamžitou platností*“ (§ 1 odst. 1 dekretu), tedy *ex lege*, nabytím účinnosti dekretu dne 23. 6. 1945 [srov. nálezh tehdejšího nejvyššího správního soudu č. 337/45-46 ze dne 31. 12. 1946 (Boh. A 1512), nálezh Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 129/99 ze dne 13. 6. 2000 nebo Pl. ÚS 10/13 ze dne 29. 5. 2013 (177/2013 Sb.)]. Nabýval je originárně, bez odevzdání a bez intabulace, tedy bez potřeby vkladu do pozemkových knih [srov. rozsudek tehdejšího Nejvyššího soudu sp. zn. Rv II 70/47 ze dne 25. 6. 1947 (Vážný 262/47), rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 2 Cdon 178/97 ze dne 26. 11. 1997 (R 35/1998 civ.) nebo nálezh Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 423/97 ze dne 21. 10. 1998].
35. K provádění konfiskace podle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. se podrobně vyjádřil tehdejší nejvyšší správní soud citovaným nálezhem č. 337/45-46 ze dne 31. 12. 1946 (Boh. A 1512). Zaprvé uvedl, že k provedení konfiskace podle dekretu zpravidla není třeba deklaratorní rozhodnutí o splnění podmínek konfiskace v konkrétním případě (konfiskační výměr), neboť jej dekret nepředpokládá (srov. odlišnou úpravu v § 1 odst. 3 dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb., o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy). Příslušný úřad takové deklaratorní rozhodnutí (konfiskační výměr) vydá z moci úřední pouze tehdy, uzná-li to za potřebné, nebo vždy na návrh dotčené strany. Zadruhé uvedl, že tato rozhodnutí označující osoby německé nebo maďarské národnosti podle § 1 odst. 1 písm. a) dekretu vydávají okresní národní výbory. Činí tak na základě čl. 7 zákona č. 125/1927 Sb., o organizaci politické správy, který jim zakládá pravomoc nalézat právo v oboru práva veřejného.
36. Tyto konfiskační výměry (o splnění podmínek konfiskace) a rovněž rozhodnutí o připuštění výjimky podle § 1 odst. 2 dekretu měly toliko deklaratorní charakter a působily *ex tunc* [srov. nálezh tehdejšího nejvyššího správního soudu č. 337/45-46 ze dne 31. 12. 1946 (Boh. A 1512), rozsudek Vrchního soudu v Praze sp. zn. 4 Cdo 40/92 ze dne 28. 6. 1993, rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 683/2002 ze dne 28. 5. 2003 a nálezh Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 107/04 ze dne 16. 12. 2004; nověji v souvislosti s církevními restitucemi např. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 3921/2017 ze dne 26. 10. 2017].

37. Byl-li někdo takto konfiskačním výměrem označen za osobu německé národnosti, nebo pokud u něj k jeho žádosti nebyla připuštěna výjimka podle § 1 odst. 2 dekretu, byl tím pro účely dekretu nesporně *kategorizován*. Jeho dekretem vymezený majetek podléhal konfiskaci *ex lege*, a to i když nebyla vydána rozhodnutí ve vztahu k určité části majetku nebo když změna vlastnictví nebyla zapsána v pozemkové knize [srov. usnesení Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 89/94 ze dne 10. 11. 1994 (U 20/2 SbNU 251) a nález sp. zn. IV. ÚS 259/95 ze dne 4. 4. 1996; nověji ve vztahu k církevním restitucím nálezy sp. zn. IV. ÚS 2056/18 ze dne 23. 6. 2020 a sp. zn. II. ÚS 1920/20 ze dne 25. 1. 2021, jakož i četná usnesení, např. sp. zn. II. ÚS 2426/19 ze dne 13. 9. 2019 a sp. zn. II. ÚS 625/20 ze dne 20. 7. 2020].

*2. Konfiskace majetku zůstavitele dekretem presidenta republiky č. 12/1945 Sb.*

38. Konfiskační výměr vůči zůstaviteli podle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. vydal dne 31. 7. 1945 veřejnou vyhláškou Okresní národní výbor v Olomouci. Sídliho zde totiž ústřední ředitelství lichtenštejnských statků. Zůstavitele v ní podle § 1 odst. 1 písm. a) dekretu označil za osobu německé národnosti, tím jej pro účely dekretu kategorizoval a provedl konfiskaci jeho zemědělského majetku.
39. Obdobně se ještě předtím vyslovalo Ministerstvo zemědělství, když zavedlo národní správu majetku zůstavitele podle § 7 odst. 1 písm. g) dekretu presidenta republiky č. 5/1945 Sb., o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů. Ve svém výměru ze dne 26. 6. 1945 jej označilo za osobu státně nespolehlivou, která se přihlásila k německé národnosti a jejíž velkostatky a podniky spolupracovaly s nacisty [srov. § 4 a § 6 dekretu presidenta republiky č. 5/1945 Sb. a k důsledkům přihlášení se k německé národnosti při sčítání lidu v roce 1930 srov. nález nejvyššího správního soudu č. 220/46-4 ze dne 10. 12. 1948 (Boh. A 2024) ve věci národní správy majetku otce zůstavitele].

*2.1 Stížnost k Zemskému národnímu výboru v Brně*

40. Zůstavitel proti konfiskačnímu výměru podal stížnost k Zemskému národnímu výboru v Brně. Namítal mj., že výměr vydal nepřislušný úřad (že o něm mělo rozhodnout ministerstvo, neboť konfiskovaný majetek byl ve více okresech a zemích), že nemůže být označován za Němce, že je cizincem a hlavou suverénního státu, že zemědělský majetek je korunním jměním a slouží ke krytí státních výdajů Lichtenštejnského knížectví a že konfiskace je rozporná s mezinárodním právem. Zemský národní výbor v Brně však jeho stížnost dne 16. 1. 1946 zamítl. Konfiskační výměr Okresního národního výboru v Olomouci tak nabyl právní moci.

*2.2 Žádost o připuštění výjimky z konfiskace*

41. Zůstavitel současně požádal o připuštění výjimky z konfiskace podle § 1 odst. 3 dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. Okresní národní výbor v Olomouci však jeho žádost dne 21. 3. 1946 zamítl a uvedl, že zůstavitel neprokázal, že se aktivně zúčastnil boje za zachování celistvosti a osvobození Československé republiky. Podle výměru Zemského národního výboru v Brně ze dne 21. 1. 1947 se jednalo o jednoinstanční správní řízení, neboť o něm bylo rozhodnuto jako o nepochybném případě (srov. § 1 odst. 3 dekretu). Rozhodnutí nabylo právní moci nejpozději dnem 7. 2. 1947, a byla tím tak finálně stvrzena kategorizace stěžovatele pro účely dekretu.



### 2.3 Soudní přezkum

42. Proti rozhodnutí Zemského národního výboru v Brně, které potvrdilo konfiskační výměr, podal zůstavitel stížnost k nejvyššímu správnímu soudu. Správní soud však stížnost nálezem ze dne 21. 1. 1951 zamítl. Potvrdil, že zůstavitel je německé národnosti a uzavřel, že Okresní národní výbor v Olomouci byl k vydání konfiskačního výměru příslušný, a to s odkazem na § 7 odst. 2 tehdejšího správního řádu (vládního nařízení č. 8/1928 Sb., o řízení ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů).

### 3. Vypořádání stížnostních námitek

#### 3.1. Namítané porušení práva na spravedlivý proces

43. Stěžovatelé v ústavní stížnosti namítají, že jim byl odepřen přístup k soudu s plnou jurisdikcí, když jim civilními žalobami nebylo umožněno zpochybnit konfiskaci sporných pozemků s poukazem na nedostatek pravomoci civilních soudů k přezkumu správních aktů. Dále namítají, že soudy porušily zásadu rovnosti zbraní a kontradiktornosti řízení, že své rozhodnutí řádně neodůvodnily a že věc odňaly zákonnému soudci.

#### 3.1.1. Nemožnost zpochybnění konfiskačního výměru v civilním soudním řízení

44. Z výše uvedeného plyne, že Okresní národní výbor v Olomouci jako orgán všeobecné politické správy (politický úřad), tedy správní orgán, v mezích své pravomoci nalézat právo v oboru práva veřejného, tedy závazně deklarovat právní poměry, vydal vůči zůstaviteli konfiskační výměr, kterým jej pro účely konfiskace kategorizoval (body 35, 37, 38 shora). Rozhodnutí politických úřadů mohl v těchto věcech pro jejich veřejnoprávní podstatu na základě včasné stížnosti soudně přezkoumávat toliko správní soud, který tak rovněž činil (odst. 42 shora).
45. Civilní soudy od 40. let 20. století zdůrazňují, že konfiskační výměry a jiná prováděcí rozhodnutí politických úřadů ve věcech konfiskace jim nepřísluší nikterak zpochybňovat; vycházejí z nich a nemohou je posoudit jinak [srov. rozsudky tehdejšího Nejvyššího soudu sp. zn. R II 172/46 ze dne 5. 2. 1947 (Vážný 187/47) a sp. zn. R IV 132/49 ze dne 12. 4. 1949 (73/1949 Sb. r. č. s.)].
46. Na tyto závěry souhlasně navázala judikatura po roce 1989 [srov. např. rozsudek Městského soudu v Praze sp. zn. 20 Co 413/92 ze dne 29. 10. 1992 (R 16/1994 civ.), rozsudek Vrchního soudu v Praze sp. zn. 4 Cdo 19/93 ze dne 23. 5. 1994, nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 59/93 ze dne 26. 4. 1995, rozsudky Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Cdon 199/96 ze dne 27. 8. 1996, sp. zn. 3 Cdon 640/96 ze dne 27. 3. 1997 nebo sp. zn. 22 Cdo 683/2002 ze dne 28. 5. 2003]. Ústavní soud zdůraznil, že k ochraně práva, pro niž existovala právními předpisy vymezená procesní cesta, nelze použít civilní žalobu, jejíž účel je odlišný. K důvodům platným již ve 40. letech 20. století navíc přistoupil časový aspekt: nynější soudy nemohou předběžně přezkoumávat správní akty z tak dávné minulosti (srov. stanovisko pléna sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05 ze dne 1. 11. 2005).
47. Úzce vymezenou výjimku z tohoto pravidla připustily toliko restituční zákony za účelem zmírnění některých majetkových křivd, a to pro účely zvláštního řízení o restitučních nárocích (srov. zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, a zákon č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku). Na jejich základě mohly civilní soudy v úzce vymezených

případech posuzovat obsah konfiskačních výměrů a jiných správních aktů z hlediska v úvahu přicházejících restitučních titulů. Zakotvení restitučních nároků bylo přitom beneficium státu, přičemž teprve vydáním majetku podle restitučních zákonů vzniklo vlastnické právo oprávněným osobám (srov. stanovisko pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05 ze dne 1. 11. 2005). Stěžovatelé však ve vztahu ke sporným pozemkům žádný restituční nárok neuplatňují.

48. Z výše uvedeného plyne, že soudy postupovaly v souladu s ústavním pořádkem, když nevyhověly požadavku stěžovatelů, aby se zabývaly tvrzenými vadami konfiskačního výměru, kterým byl zůstavitel kategorizován. Vycházely z něj a nemohly ani postupovat jinak. Tímto postupem proto nezaložily porušení práva na spravedlivý proces.

### 3.1.2. Tvrzená nicotnost konfiskačního výměru

49. Stěžovatelé proti výše uvedenému namítají, že konfiskační výměr je nicotný. Zaprvé, protože Okresní národní výbor v Olomouci neexistoval, zadruhé, protože nebyl ve věci příslušný a zatřetí, protože tomu bránila imunita zůstavitele. Tyto námitky však nejsou důvodné, a nadto nejsou ani způsobilé výše uvedené závěry zpochybnit.
50. Tvrzení stěžovatelů o neexistenci správního orgánu, a tedy nicotnosti jeho konfiskačního výměru, nemá opodstatnění. Ze záhlaví konfiskačního rozhodnutí, byť je v něm označen Okresní národní výbor v Olomouci, je zjevné, že ve věci rozhodl Okresní národní výbor Olomouc-venkov se sídlem v Olomouci, byť se tou dobou označoval jinak. Rovněž zůstaviteli muselo být jasné, jaký orgán ve věci rozhodl a že tento orgán existoval, když na tuto tvrzenou vadu ve stížnosti proti konfiskačnímu výměru nepoukázal, natož aby z ní dovozoval nicotnost. Konfiskační výměr následně potvrdil nesporně existující Zemský národní výbor v Brně a následně jej aproboval i správní soud. Nelze proto pochybovat o tom, že jej vydal existující orgán.
51. Rovněž se nelze ztotožnit s námitkou, že konfiskační výměr je nicotný, protože Okresní národní výbor v Olomouci nebyl k jeho vydání příslušný a rozhodnout mělo příslušné ministerstvo, neboť se konfiskovaný majetek nacházel v různých politických okresech a zemích. Námitku nepřislusnosti stěžovatel neúspěšně uplatnil jak ve stížnosti k Zemskému národnímu výboru v Brně, tak před správním soudem. Soud tuto námitku zamítl a odkázal na § 7 tehdejšího správního řádu (vládního nařízení č. 8/1928 Sb.). Podle tohoto ustanovení platilo, že „*není-li správními předpisy stanoveno, který úřad jest místně příslušný, řídí se místní příslušnost ve věcech týkajících se nemovitostí, jakož i práv a povinností s vlastnictvím nebo držbou jejich spojených, k nim požadovaných nebo na ně ukládaných polohou nemovitosti*“ a současně stanovil, že „*když by podle předchozích ustanovení byla založena místní příslušnost několika úřadů, jest příslušným úřad, který nejdříve ve věci zahájil řízení*“. Ve věci přitom řízení zahájil Okresní národní výbor v Olomouci, v jehož obvodu sídlilo ústřední ředitelství lichtenštejnských statků. Tato tvrzená vada tak nemůže založit nicotnost konfiskačního výměru, a to i přes námitky o politické zaujatosti správního soudu. Jeho právní závěry navíc nejsou nijak excesivní a navazují na závěry vyslovené v nález nejvyššího správního soudu ve věci č. 337/45-46 ze dne 31. 12. 1946 (Boh. A 1512).
52. Tvrzení stěžovatelů o tom, že konfiskační výměr je nicotný pro jurisdikční a exekuční imunitu zůstavitele jako hlavy státu, rovněž není důvodné. Námitka, že imunita hlavy státu chrání mj. její soukromé jednání, a to před „*všemi druhy soudních, správních nebo*

*zákonodárných aktů, které jakkoli zasahují do jejich práv a zájmů*“, se vymyká tehdejšímu (ale i současnému) chápání imunity hlavy státu.

53. Zůstavitel obdobným způsobem brojil proti zaboru podstatné části svého majetku v důsledku první pozemkové reformy, k níž se stát přihlásil již v Prohlášení nezávislosti ze dne 18. 10. 1918. Namítal, že zabíraný majetek nemá charakter soukromého majetku, který by se řídil obecným zákonodárstvím, ale je příslušenstvím suverénního Lichtenštejnského knížectví. Nejvyšší soud však v rozsudku sp. zn. R II 28/28 ze dne 3. 2. 1928 (Vážný 7751) uzavřel, že zřízením Československé republiky, resp. zákonem č. 11/1918 Sb., pominula zůstavitelova zvláštní práva (vyplývající ze zákona č. 15/1893 ř. z., o schválení knížecí Liechtensteinské rodinné smlouvy z 1. 8. 1842) a „*nepřísluší mu nic víc než prosté soukromé vlastnictví pozemkové, jež je podrobena obecnému zákonodárství. Proto také podléhá zaboru. Na tom nic nemění, že vlastník jest suverénem, osobou mezinárodního postavení*“. Navázal přitom na rozsudek nejvyššího soudu sp. zn. R I 120/27 ze dne 8. 4. 1927, který rovněž ve vztahu k pozemkové reformě zdůraznil, že atributem suverenity státu je, že každá nemovitost na jeho území je podrobena výlučné jurisdikci jeho úřadů a soudů, a to i vůči osobám požívajícím exteritoriální práva.
54. Z uvedeného je zřejmé, že imunita zůstavitele coby hlavy státu nebyla pro rozhodování o konfiskaci jeho soukromého majetku na území Československa relevantní. Tuto námitku navíc neúspěšně uplatňoval v předchozích řízeních. Konfiskační výměr proto z důvodu tvrzené jurisdikční a exekuční imunity zjevně nevykazuje vady, které by byly způsobitelné založit nicotnost.
55. Na závěr je třeba zopakovat, že ke konfiskaci došlo *ex lege* dekretem. I kdyby byl v jakékoli jiné věci konfiskační výměr nicotný, tak podle nálezu nejvyššího správního soudu č. 337/45-46 ze dne 31. 12. 1946 (Boh. A 1512) platilo, že konfiskovaná osoba měla při podání žádosti k příslušnému orgánu právní nárok na deklaratorní rozhodnutí, zda jsou vůči ní nebo konkrétnímu majetku splněny podmínky pro konfiskaci (bod 35). Důkazní břemeno v takových řízeních tížilo konfiskovanou osobu (srov. stanovisko pléna Pl. ÚS-st. 21/05 ze dne 1. 11. 2005), rozhodování příslušelo správním orgánům a soudní přezkum náležel toliko nejvyššímu správnímu soudu. Na základě tvrzení, že se dekret či konfiskační výměr na zůstavitele nebo sporné pozemky nevztahoval – nebo že konfiskační výměr byl prostě nicotný –, se tak nyní nelze domoci přezkumu konfiskace, ke které došlo podle dekretu *ex lege*, před civilními soudy.

### 3.1.3 Nemožnost zpochybnění faktické konfiskace pro účinky plynutí času

56. I kdyby stát sporné nemovitosti před 1. 1. 1990 převzal bez právního důvodu, což se však v tomto případě nestalo, nemohli by se jich stěžovatelé úspěšně domáhat. Plyne to z restitučních předpisů přijatých za účelem zmírnění následků některých majetkových a jiných křivd, ke kterým došlo v rozhodném období, tj. od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990, aniž by se jimi napravovaly křivdy ještě dřívější (s taxativně vymezenými výjimkami podle zákona č. 243/1992 Sb.).
57. Plenární stanovisko Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05 ze dne 1. 11. 2005 (č. 477/2005 Sb.), které navazuje na sjednocující stanovisko velkého senátu občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Cdo 1222/2001 ze dne 11. 9. 2003, postavilo najisto, že postupy a lhůty upravené restitučními předpisy nelze obcházet cestou obecných civilních žalob (nejen určovacími žalobami, ale i žalobami na vyklizení věci; viz poslední větu stanoviska). To platí ve vztahu k věcem, které přešly na stát, a to i v důsledku

- převzetí bez právního důvodu, v období rozhodném pro uplatnění nároku na vydání majetku podle restitučních předpisů, nebo ještě před ním [srov. preambuli a § 6 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, a § 6 odst. 1 písm. p) zákona č. 229/1991 Sb.].
58. Ústavní soud v citovaném plenárním stanovisku zdůraznil, že „*vlastnické právo oprávněných osob podle restitučních předpisů vzniká až okamžikem vydání věci. Tím je ve skutečnosti legalizován přechod majetku na stát, a to bez ohledu na to, co bylo titulem pro tento přechod, a jen v případech, které jsou v restitučních zákonech výslovně uvedeny, je původní nabývací titul státu, samozřejmě za splnění dalších v zákoně uvedených podmínek, důvodem pro vrácení věci.*“ Tím je současně vyloučena „*možnost uplatnit tato práva jinak, tedy podle obecných předpisů, neboť tato úprava je speciální úpravou k předpisům obecným*“.
59. Ústavní soud pak k období před 25. 2. 1948 ve stanovisku konstatoval, že je „*nepochybné, že účinky plynutí času nastaly bez ohledu na to, zda byly či nebyly právním řádem aprobovány, neboť tyto účinky veřejnoprávního postupu jako titulu přechodu vlastnického práva ani přechod vlastnického práva (bez ohledu na existenci nebo správnost titulu tohoto přechodu) nebyly zpochybněny v rámci jakéhokoliv přezkumu (nebo se tak stalo neúspěšně) a na základě takového aktu (o jehož správnosti nevznikly pochyby) došlo k dalším změnám v právních vztazích k věci. Doba, která uplynula od roku 1948, je delší než půl století a dalece překročila v jakémkoliv časovém období zakotvené lhůty vydržecí, a to jak u vydržení řádného, tak mimořádného (tj. vydržení beztitulárního). Lze tedy mít za to, že skutečnosti nastalé před tímto datem a jejich právní následky, pokud nebyly dotčeny v rámci aplikace právní úpravy zvláštního zákona č. 243/1992 Sb. v taxativně stanovených případech, jsou dokonanými skutečnostmi jak z pohledu práva mezinárodního (G. Jellinek), tak je jim třeba přiznat tento účinek i z hlediska práva vnitrostátního. Případná tvrzená křivda nastalá před rozhodným obdobím tak nemůže být reparaovatelná dnešními prostředky právními*“. Plynutím času tedy nastaly účinky obdobné vydržení, a případná tvrzená vlastnická práva tedy zanikla.
60. Ústavní soud ve stanovisku upozornil na kontext deformace civilního práva za minulého režimu, jakož i ztrátu a zničení některých správních rozhodnutí a jiných dokumentů rozhodných pro posuzování majetkových změn nastalých v minulosti, zvláště v období před 25. 2. 1948. Jinak by nebylo „*žádné jistoty ani limitu, ať už věcného, ale zejména časového, který by bránil dřívějším vlastníkům věci nebo jejich potomkům, domáhat se majetku, kterého pozbyli kdykoliv v minulosti – například na základě obnoveného zřízení zemského (1627) nebo kroků první pozemkové reformy (zákon č. 215/1919 Sb., o zabrání velkého majetku pozemkového), s poukazem na jejich vady, neplatnost nebo neúčinnost, potažmo neexistenci takového titulu*“. Jak totiž uvedl Ústavní soud již v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 14/94 ze dne 8. 3. 1995, řád minulosti nemůže být postaven před soud řádu přítomnosti, jenž je již poučen dalšími zkušenostmi, z těchto zkušeností čerpá a na mnohé jevy pohlíží a hodnotí je s časovým odstupem.
61. Judikatura Ústavního soudu tyto závěry následuje, a to bez ohledu na to, zda je nynějším vlastníkem stát, nebo soukromá osoba (srov. nálezy Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 14/04 ze dne 25. 1. 2006 a četná usnesení, např. sp. zn. III. ÚS 182/06 ze dne 18. 4. 2006, sp. zn. III. ÚS 62/06 ze dne 31. 5. 2006, sp. zn. I. ÚS 565/05 ze dne 6. 6. 2006, sp. zn. II. ÚS 427/05 ze dne 1. 11. 2006, sp. zn. II. ÚS 715/05 ze dne 8. 11. 2006, sp. zn. II. ÚS 534/07 ze dne 17. 5. 2007, sp. zn. I. ÚS 3262/07 ze dne 22. 1. 2008, sp. zn.

III. ÚS 791/09 ze dne 5. 4. 2012, sp. zn. III. ÚS 2263/15 ze dne 13. 10. 2015; ve vztahu k církevním restitucím srov. rovněž nálezy Pl. ÚS 10/13 ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. IV. ÚS 2056/18 ze dne 23. 6. 2020, sp. zn. II. ÚS 1920/20 ze dne 25. 1. 2021 nebo sp. zn. II. ÚS 3447/21 ze dne 27. 6. 2023). Použití těchto závěrů navíc aproboval Evropský soud pro lidská práva ve věci *Kinský proti Česku* rozsudkem ze dne 9. 2. 2012 č. 42856/06.

62. Z výše uvedeného plyne, že soudy mohou v obdobných civilních sporech své dokazování omezit toliko na zjištění, zda stát věc v rozhodném období nebo před ním převzal, a to i bez právního důvodu. Ačkoli v projednávané věci z dokazování před okresním soudem vyplynulo, že důvodem zániku vlastnického práva zůstavitele ke sporným pozemkům byl podle kategorizace provedené konfiskačním výměrem přímo dekret presidenta republiky č. 12/1945 Sb., postačilo prokázat toliko převzetí věci státem v rozhodném období nebo před ním (to přitom stěžovatelé v žalobě sami tvrdili, bod 4 shora). Konfiskaci sporných pozemků totiž nelze (mimo restituční řízení) právně zpochybnit nejen z důvodů uvedených v bodech 44–48 a 55 shora, ale současně proto, že tak nelze učinit ani ve vztahu k majetku převzatému státem v rozhodném období nebo před ním, a to i bez právního důvodu, jak postavilo najisto stanovisko Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05 ze dne 1. 11. 2005.

### *3.1.4 Další namítaná porušení práva na spravedlivý proces*

63. Stěžovatelé dále namítají, že soudy porušily zásadu rovnosti zbraní a kontradiktornosti řízení, že své rozhodnutí řádně neodůvodnily a že věc odňaly zákonnému soudci.
64. Z tvrzení stěžovatelů však neplyne nic, co by svědčilo o porušení zásady rovnosti zbraní a kontradiktornosti řízení. Stěžovatelé touto námitkou nepřímě brojí proti hmotněprávnímu posouzení žalobních nároků (viz výše), z něhož procesní postup soudů v řízení vychází. Důkazy, které v kontextu právního hodnocení věci nemohou vést k jejímu objasnění, přitom není z důvodu procesní ekonomie třeba provádět.
65. Soudy zároveň nemusejí podrobně odpovědět na každý vznesený argument stěžovatelů, když proti němu postaví svou ucelenou právní argumentaci. To platí o to více, pokud argument není ve světle celkového právního posouzení pro rozhodnutí věci relevantní a pokud při tom soud následuje dřívější rozhodnutí v obdobných věcech stěžovatelů.
66. K námitce, že Nejvyšší soud porušil právo stěžovatelů na zákonného soudce, je třeba připomenout, že rozvrh práce se řídí povahou sporu, nikoli povahou, kterou mu přisuzují stěžovatelé. Národnost stěžovatele b), případně rozsah imunity jeho otce, nebyly pro posouzení sporu obecnými soudy relevantní, jak již od prvostupňového rozsudku jasně vyjevily ve své argumentaci. Nejvyšší soud ve věci postupoval v souladu se svou ustálenou praxí a neporušil tím právo stěžovatelů na zákonného soudce.
67. Stěžovatelům rovněž nelze přisvědčit ve vztahu k namítaným porušením čl. 13 a čl. 14 Úmluvy ve vazbě na právo na spravedlivý proces. Soudy vůči stěžovatelům nepostupovaly nijak diskriminačně, když řízení vedly procesně korektním způsobem a případ posoudily v souladu ustálenou judikaturou, která se uplatňuje vůči všem, kdo usilují o zpochybnění konfiskace podle dekretu mimo restituční řízení. Stěžovatel měl přitom možnost proti jejich závěrům brojit opravnými prostředky, vč. této ústavní stížnosti, přičemž právo na účinný opravný prostředek není právem na konkrétní, stěžovateli kýžený, výsledek.

### *3.2 Namítané porušení práva vlastnit majetek*

68. Stěžovatelé namítají, že bylo porušeno jejich právo vlastnit majetek, neboť obecné soudy v současnosti vyvlastňují jejich majetek bez náhrady. Tvrdí, že ke sporným pozemkům měli aspoň legitimní očekávání nebo majetkový zájem ve smyslu čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě.

### 3.2.1 Působnost Listiny a Úmluvy

69. Je třeba zdůraznit, že konfiskaci sporných pozemků v roce 1945 nelze posuzovat z hlediska současných právních standardů. Sporné pozemky byly konfiskovány bez náhrady před přijetím a účinností Listiny a Úmluvy, a to na základě § 1 odst. 1 dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. Tehdejší ústava přitom odnětí vlastnictví bez náhrady umožňovala (srov. § 109 odst. 2 Ústavní listiny vyhlášené pod č. 121/1920 Sb., který reflektuje v Prohlášení nezávislosti z 18. 10. 1918 vytyčený státní cíl provést dalekosáhlé sociální a hospodářské reformy, mj. reformu pozemkovou).
70. Po přijetí Listiny, které následovalo po pádu minulého režimu, bylo politickou volbou zákonodárce, zda umožní vrácení nebo jinou náhradu majetku, kterého se stát dříve zmocnil. Ústavní ochranu vlastnického práva podle čl. 11 Listiny totiž nelze vykládat jako příslib revize rozsáhlých majetkových změn provedených bez náhrady v minulosti, působí totiž toliko do budoucna (srov. plenární stanovisko Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05 ze dne 1. 11. 2005). To stejné platí i ve vztahu k čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě (srov. rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Kopecký proti Slovensku* ze dne 28. 9. 2004 č. 44912/98).
71. Závěr o nemožnosti zpětného použití Úmluvy uplatnil Evropský soud pro lidská práva v rozsudku velkého senátu přímo ve věci stěžovatele b) proti Německu ze dne 12. 7. 2001 č. 42527/98. Uvedl, že ke konfiskaci majetku stěžovatele (obrazu *Szene um einem römischen Kalkofen*) došlo podle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. před vstupem Úmluvy v účinnost, a soud se tedy nemůže zabývat okolnostmi konfiskace ani jejími dosavadními účinky, neboť by to bylo mimo jeho pravomoc *ratione temporis*. Odkázal přitom na rozhodnutí velkého senátu ve věci *Malhous proti Česku* ze dne 13. 12. 2000 č. 33071/96, které dospělo ke stejnému obecnému závěru.
72. Stejně věc posoudil i Mezinárodní soudní dvůr v řízení vedeném na návrh Lichtenštejnského knížectví, jehož hlavou byl a zůstává stěžovatel b), ve vztahu k jeho tvrzenému soukromému majetku (výše uvedenému obrazu), a to v rozsudku ze dne 10. 2. 2005. Uvedl, že zdroj a skutečná příčina sporu vychází z dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb., a nachází se tak mimo jeho pravomoc *ratione temporis*.

### 3.2.2 Tvrzené legitimní očekávání

73. Tvrzení stěžovatelů, že jim ke spornému majetku vzniklo alespoň legitimní očekávání, a proto se na věc přes výše uvedené vztahuje čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě, není opodstatněné. Zůstavitel jako právní předchůdce stěžovatelů věděl o konfiskaci svého majetku podle dekretu od roku 1945, neúspěšně proti ní brojil právními i politickými prostředky a byl nepochybně seznámen s právním kontextem konfiskace, jakož i s tím, že rozhodnutí příslušných orgánů jsou konečná. Rovněž stěžovatelé si museli být všech těchto skutečností vědomi. Nevztahovaly se na ně úzce vymezené restituční předpisy a netvrdí nic, z čeho by bylo lze dovozovat důvodné očekávání, že jim bude majetek navrácen nebo jinak nahrazen. V tomto případě proto nemůže být dovozováno žádné legitimní očekávání. Evropský soud pro lidská práva v rozhodnutí velkého senátu ve věci *Gratzingerovi proti*

Česku ze dne 10. 7. 2002 č. 39794/98 ostatně zdůraznil, že pouhé přesvědčení, že dojde ke změně práva směrem k navrácení majetku, nemůže nikomu založit legitimní očekávání pro účely čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě; to musí být konkrétní a z práva vycházet.

### 3.2.3 Tvrzené rozšiřování působnosti konfiskace

74. Tvrzení stěžovatelů, že soudy nyní rozšiřují působnost konfiskačního výměru Okresního národního výboru v Olomouci, a tím tak sporné pozemky konfiskují, je rovněž nedůvodné. Jak je vysvětleno výše v bodě 34, ke konfiskaci sporných pozemků došlo *ex lege* nabytím účinnosti dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. dne 23. 6. 1945, tedy mimo působnost Listiny a Úmluvy. Konfiskačním výměrem byl zůstavitel kategorizován, a jeho majetek tak podléhal konfiskaci, a to i kdyby nebyla vydána rozhodnutí ve vztahu k určité části majetku (bod 37 shora), dekret totiž takové rozhodnutí ani nevyžadoval, ledaže to konfiskovaná osoba sama navrhla (body 35 a 55 shora). Navíc platí obecné závěry uvedené v bodech 56 a násl., že se mimo restituční řízení nelze domáhat dokonce ani pozemků převzatých v tomto období státem bez právního důvodu, neboť nastaly účinky obdobné vydržení.

### 3.2.4 Tvrzený nesoulad zápisů v katastru nemovitosti

75. Námitka stěžovatelů, že zápis státu v katastru nemovitostí ke sporným pozemkům je protiprávním omylem, a soudy je tak nyní připravují o držbu ve smyslu čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě, není ničím dokládána a pro věc navíc nemůže být relevantní.
76. I kdyby snad v některých případech, v důsledku překotných poválečných událostí a nepořádku v pozemkových knihách, zůstal v katastru nemovitostí zapsán zůstavitel, nemohl by z toho stěžovatel a) jakkoli dovozovat vlastnické právo. Jak bylo vysvětleno výše v bodě 34, stát získal vlastnická práva ke spornému majetku s okamžitou platností nabytím účinnosti dekretu dne 23. 6. 1945, a to originárně a bez intabulace, tedy bez vkladu do pozemkových knih. Závěr, že zápis konfiskace v tehdejší pozemkové knize, resp. v katastru nemovitostí, není rozhodný, postavila najisto judikatura už ve 40. let 20. století [srov. rozsudek tehdejšího Nejvyššího soudu sp. zn. Rv II 70/47 ze dne 25. 6. 1947 (Vážný 262/47)] a plně jej následuje i judikatura novější [srov. rozsudky Nejvyššího soudu sp. zn. Odon 4/93 ze dne 29. 3. 1993 (R 35/1993 civ.), sp. zn. 2 Cdon 178/97 ze dne 26. 11. 1997 (R 35/1998 civ.), náleží Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 423/97 ze dne 21. 10. 1998; z novější judikatury srov. usnesení sp. zn. 28 Cdo 1830/2015 ze dne 23. 2. 2016 nebo sp. zn. 28 Cdo 1571/2020 ze dne 23. 6. 2020]. Nebylo by z toho proto možné jakkoli dovozovat vlastnické právo ve smyslu čl. 11 Listiny, ani majetkový zájem či legitimní očekávání ve smyslu čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě.
77. Stěžovatelé v tomto kontextu dezinterpretují rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 24 Cdo 3774/2020 ze dne 24. 6. 2021. Ten pouze sjednotil nejednotnou judikaturu nižších soudů ve vztahu k otázce, jaké náležitosti je třeba podle § 8 zákona č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí, splnit pro vklad do katastru nemovitostí. Upozornil, že soud ve zvláštním řízení podle části páté občanského soudního řádu nahrazuje rozhodnutí katastru nemovitostí a zabývá se tedy toliko tím, zda vkladová listina splňuje náležitosti pro vklad do katastru. V takovém řízení se nemůže zabývat tím, zda předkládané listiny prokazují vlastnictví státu; k tomu je třeba podat žalobu na určení vlastnického práva.

### 3.3 Namítané porušení práva na ochranu soukromí a rodinný život

78. Stěžovatelé dále namítají, že bylo porušeno právo stěžovatele b) na ochranu soukromí a rodinný život, když obecné soudy vycházely z konfiskačního výměru Okresního národního výboru v Olomouci, v němž je zůstavitel označen za osobu německé národnosti. Tvrdí, že tím implicitně určily i etnickou příslušnost stěžovatele b) a porušily tím jeho právo na lidskou důstojnost, osobní čest a dobrou pověst.
79. Soudy se však v současnosti nijak nevyslovují k národnosti zůstavitele jako k obecné statusové otázce. Toliko vycházejí z konfiskačního výměru, který zůstavitele pro zvláštní účel konfiskace podle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. závazně označil za osobu německé národnosti, tím jej kategorizoval a konfiskaci vůči němu provedl.
80. Dekret presidenta republiky č. 12/1945 Sb. v § 1 odst. 1 písm. a) konfiskoval zemědělský majetek „*všech osob německé a maďarské národnosti, a to bez ohledu na státní příslušnost*“, která ve věci nebyla vůbec rozhodná [srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu č. 345/46-5 ze dne 3. 11. 1948 (Boh. A 2013)]. Pro tyto účely měl v § 2 svou autonomní definici, podle které se „*za osoby národnosti německé nebo maďarské považovaly osoby, které při kterémkoliv sčítání lidu od roku 1929 se přihlásily k německé nebo maďarské národnosti nebo se staly členy národních skupin nebo útvarů nebo politických stran, sdružujících osoby německé nebo maďarské národnosti*“ [k této definici srov. rozsudek nejvyššího správního soudu č. 345/46-5 ze dne 3. 11. 1948 (Boh. A 2013)].
81. Tvrzení, že soudy implicitně určují národnost či etnickou příslušnost stěžovatele b), kterému nic konfiskováno není (srov. část 3.2), je rovněž zcela nepodložené. Nic takového z jejich rozhodnutí dovozovat nelze.
82. Vzhledem ke všemu výše uvedenému jsou rovněž námitky stěžovatelů tvrdící diskriminaci nebo absenci účinných opravných prostředků ve vazbě na porušení svých práv neopodstatněné.

## VII. Závěr

83. Ústavní soud shrnuje, že nemá důvod odchylovat se od své dlouhodobě ustálené judikatury, která je obecně známá a následovaná. Není žádný důvod, proč by ji měl vůči stěžovatelům měnit nebo ji na ně vůbec neaplikovat. Ústavní soud v obdobných věcech nevyhověl vysokým desítkám stěžovatelů.
84. Ústavní soud ze shora uvedených důvodů ústavní stížnost podle § 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu zamítl.

**Poučení:** Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 3. dubna 2024

Josef Baxa v. r.  
předseda Ústavního soudu

Za správnost vyhotovení:  
Lenka Kubacká



### Odlišné stanovisko soudce Davida Uhlíře

S nálezem pléna v této věci nesouhlasím a uplatňuji vůči němu podle ustanovení § 14 zákona o Ústavním soudu odlišné stanovisko. Mám za to, že všechny napadené rozsudky měly být zrušeny.

Je dobře, že I. senát postoupil věc sp. zn. I. ÚS 1639/23 k projednání a rozhodnutí plénu. Jsem zastáncem přísného výkladu vázanosti soudců nálezy Ústavního soudu, a proto jen analogické použití ustanovení § 13 zákona o Ústavním soudu považuji za možnost, jak se k spornému právnímu názoru mohu opětovně nesouhlasně vyjádřit.

Ač odůvodnění nálezu sp. zn. Pl. ÚS 10/24 je precizní, přehledné a pečlivě reaguje na všechny námitky stěžovatelů, považuji je jen za sofistikovanou obhajobu nevůle soudů se s nároky stěžovatelů věcně vypořádat.

Stejně jako ve svém disentu k nálezu sp. zn. II. ÚS 657/22 tedy namítám, že obecné soudy pochybily, když se odmítly věcně zabývat námitkami stěžovatelů a svoje stanovisko k tomuto senátnímu nálezu mohu jen opakovat.

Ve zdůvodnění tohoto svého odmítnutí soudy vyšly z restitučních předpisů, které mají zmírňovat způsobené křivdy, z nálezu sp. zn. II. ÚS 657/22 a ze stanoviska Ústavního soudu Pl. ÚS-st. 21/05, tedy z aktů demokratického právního státu nastoleného po listopadu 1989. Nebýt těchto aktů, odůvodnění zamítavých rozsudků by bylo mnohem obtížnější, ne-li nemožné.

Začnu s tím, že výše uvedené stanovisko Ústavního soudu považuji za chybné, pravděpodobně nejspornější ze všech stanovisek přijatých za dobu existence Ústavního soudu. Zcela se zde ztotožňuji s disentem Elišky Wagnerové a Miloslava Výborného k tomuto stanovisku Ústavního soudu:

*„... odůvodnění stanoviska obsahuje „kopernikánský obrat“ v judikatuře Ústavního soudu ve vztahu ke skutečným restitucím, když dovozuje, že restituční zákony legalizovaly vlastnictví státu k majetku, který stát získal konfiskacemi, znárodněním a dalšími majetkovými opatřeními (zjevně jde o eufemistické označení převzetí věci státem bez právního důvodu, tj. fyzickou okupaci). Pokud stanovisko dále dodává ve vztahu k naznačenému výkladu restitučních zákonů, že je lhostejné, že by bez existence těchto zákonů bývalo bylo možné v některých případech uplatnit na takový majetek vlastnické právo podle obecných předpisů, vysvětluje účel restitučních zákonů zcela opačně, než dosud činila judikatura Ústavního soudu. Jinými slovy, stanovisko restitučním zákonům připisuje účel spočívající ve vyvlastnění přinejmenším toho majetku, kterého se stát zmocnil fyzickou okupací.“*

Obecné soudy tedy dle mého názoru měly použít a vyložit restituční předpisy i judikaturu Ústavního soudu k tomu, aby si otevřely možnost zjistit, zda se československé orgány v minulosti dopustily křivdy vůči právnímu předchůdci stěžovatelů. Musely by se vrátit k zásadní otázce, zda na právního předchůdce stěžovatelů byl vztažen zmíněný dekret prezidenta republiky oprávněně či nikoliv. Argumentace soudů konfiskačním výměrem Okresního národního výboru v Olomouci ze dne 31. 7. 1945 je pochybná, nelze totiž přejít bez vypořádání skutečnost, že toto rozhodnutí bylo s konečnou platností potvrzeno až správním soudem dne 21. 1. 1951. Součástí českého právního řádu je zákon č. 198/1993 Sb., zákon

o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu. Podle tohoto zákona „... byl režim založený na komunistické ideologii, který rozhodoval o řízení státu a osudech občanů v Československu od 25. února 1948 do 17. listopadu 1989, zločinný, nelegitimní ...“ a „... porušoval základní zásady demokratického právního státu, mezinárodní smlouvy i své vlastní zákony...“ Bylo tedy chybné bezvýhradně akceptovat úřední postup završený soudním rozhodnutím z roku 1951, a to bez přihlédnutí k zákonu č. 198/1993 Sb., akceptovat jím prohlášenou „kategorizaci“ stěžovatelů, a na základě tohoto odmítnout přezkum otázky, zda se na ně vztahoval dekret prezidenta republiky č. 12/1945 Sb.

Jestliže by obecné soudy překonaly údajnou překážku danou stanoviskem Ústavního soudu Pl. ÚS-st. 21/05 (že nelze určovací žalobou obcházet restituční předpisy), jestliže by toto stanovisko vyložily v souladu se smyslem restitučního zákonodárství, stály by před posouzením položené otázky, zda se dekrety prezidenta republiky vztahovaly na právního předchůdce stěžovatelů.

Ústavní soud se k legitimitě dekretů prezidenta republiky vyjádřil ve svém nálezu sp. zn. Pl. ÚS 14/94 (stížnost Rudolfa Dreithalera), kdy také osvětlil, vůči komu byly dekrety zaměřeny a z jakého důvodu lze přičítat Němcům kolektivní metafyzickou spoluodpovědnost (nikoliv kolektivní vinu).

*„Nahlíženo z tohoto pohledu, také dekret prezidenta republiky č. 108/1945 Sb. může proto, jako normativní právní akt, obstát pouze tehdy, neodporuje-li ve své podstatě intencím demokratického právního státu. Pokud jde o výše uvedenou otázku, třeba zdůraznit, co naznačuje již sám název dekretu č. 108/1945 Sb. (... o konfiskaci nepřátelského majetku), že určujícím hlediskem při vymezení subjektů konfiskovaného majetku je jejich nepřátelství k Československé republice nebo českému a slovenskému národu...“*

*Právě na tomto místě je třeba si položit otázku: v jaké míře a v jakém smyslu odpovídají za plynové komory, koncentrační tábory, masové vyhlazování, ponižování, ubíjení a odlidštění milionů jen představitelé nacistického hnutí, nebo jsou za tyto jevy spoluodpovědny i všichni ti, kteří z těchto hnutí mlčky profitovali, plnili jeho příkazy a nekladli jim odpor...“*

*Na základě všech uvedených zjištění a úvah dospěl proto Ústavní soud k závěru, že dekret prezidenta republiky č. 108/1945 Sb., o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy, byl v době svého vydání nejen legálním, ale také legitimním aktem.“*

František Josef II., kníže z Lichtenštejna, právní předchůdce stěžovatelů, kterému měl být sporný majetek konfiskován dekretem prezidenta republiky č. 12/1945 Sb., byl občanem státu, který si po celou dobu druhé světové války udržel neutralitu. Není žádný důvod na něj hledět jinak, než jako na jakéhokoliv jiného německy mluvícího občana jiného neutrálního státu, kupř. Švýcarska. Myšlenka, že by František Josef II., kníže z Lichtenštejna, byl spoluodpovědný za zločiny Třetí říše a že se na něj proto vztahuje dekret prezidenta republiky, je absurdní.

V obecné rovině jsem si vědom toho, že historii lze jen vykládat, nikoliv změnit. Nicméně i tam, kde je v důsledku závazných právních názorů definitivně uzavřena možnost napravit historické křivdy soudní cestou, zůstávají otevřené dveře pro politická řešení.

V Brně dne 3. dubna 2024

David Uhlíř

**Odlišné stanovisko soudkyně Lucie Dolanské Bányaiové**

Nesouhlasím s odůvodněním nálezu pléna v této věci a uplatňuji vůči němu podle ustanovení § 14 zákona o Ústavním soudu odlišné stanovisko.

Odůvodnění nálezu pléna uvádí, že konfiskační výměry, jimiž byl právní předchůdce stěžovatelů pro účely dekretu kategorizován (označen jako občan německé národnosti) nelze nyní zpochybňovat. Dále odůvodnění nálezu pléna uvádí, že ke konfiskaci majetku právního předchůdce stěžovatelů došlo *ex lege* již na základě dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. Nelze se proto domáhat přezkumu konfiskace před civilními soudy na základě tvrzení, že se dekret či konfiskační výměr na zůstavitele nebo sporné pozemky nevztahoval nebo že konfiskační výměr byl nicotný. Výjimku stanovily pouze restituční předpisy.

Domnívám se, že argumentace v odůvodnění zůstává na půl cesty a vyhýbá se podstatě věci.

Podle nálezu nejvyššího správního soudu č. 337/45-46 k provedení konfiskace podle uvedeného presidentského dekretu zpravidla není třeba deklaratorní rozhodnutí správních orgánů. Takové rozhodnutí se vydávalo z moci úřední, bylo-li to potřebné, případně na žádost dotčené strany. V případě právního předchůdce stěžovatelů byl zřejmě zájem na vydání deklaratorního politického rozhodnutí, okresní národní výbor v Olomouci aktivně rozhodoval a kategorizoval právního předchůdce stěžovatelů jako osobu německé národnosti, na kterou se uvedený presidentský dekret vztahuje. Právní předchůdce stěžovatelů se této kategorizaci bránil před soudy a nejvyšší správní soud ve věci rozhodoval 21. 1. 1951 tak, že jeho stížnost zamítnul. V případě stěžovatelů tak došlo k reálnému naplnění presidentského dekretu a potvrzení konfiskace, potvrzení aplikace uvedeného dekretu na právního předchůdce stěžovatele, až v roce 1951.

Odůvodnění nálezu pléna bez dalšího vychází z nezpochybnitelnosti konfiskačního výměru Okresního národního výboru v Olomouci ze dne 31. 7. 1945 a rozhodnutí nejvyššího správního soudu ze dne 21. 1. 1951, aniž by připustilo, že právní předchůdce se nedočkal řádného přezkumu konfiskačních výměrů soudy demokratického právního státu. V tomto kontextu poukazují na zákon č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu, který jednoznačně deklaroval, že komunistický režim je zločinný a porušující základní zásady demokratického právního státu. V duchu tohoto předpisu je pak třeba konstatovat, že právní předchůdce stěžovatelů nemohl v dané době doufat v řádné a spravedlivé posouzení před nezávislými soudy toho, zda se citovaný dekret presidenta republiky č. 12/1945 Sb. na něj a jeho majetek vztahují. V konečném důsledku přitom právě rozhodnutí z této doby, rozhodnutí nejvyššího správního soudu z roku 1951, petrifikovalo to, že o svůj majetek přišel a ten přešel na stát.

Odůvodnění nálezu pléna poukazuje na to, že konfiskační výměry nelze nyní zpochybňovat před civilními soudy s výjimkou případů, které připouští restituční předpisy, přičemž zakotvení možnosti uplatnit restituční nároky bylo beneficiem státu. Smyslem a účelem restitučního zákonodárství je snaha zmírnit následky majetkových a jiných křivd napáchaných právě tímto režimem. Preambule zákona č. 87/1991 Sb. zdůrazňuje, že *„tyto křivdy stejně jako mnohé nespravedlnosti z období ještě vzdálenějších, včetně křivd na občanech německé a maďarské národnosti, nelze nikdy zcela napravit“*. Zároveň, a v duchu preambule, úvodní ustanovení tohoto předpisu, stejně jako většina restituční legislativy, zdůrazňují, že se vztahuje na zmírnění následků jen některých majetkových a jiných křivd.

Jistě pak bylo (je) na státu, na zákonodárci, v jakém rozsahu možnost uplatnění restitučních nároků stanoví, jak, podle jakých kritérií určí okruh osob, kterým bude restituční nárok svědčit. Je věcí státu, zákonodárce, které ze způsobených křivd legislativně zmírní a které již ne. Stěžovatelé svými nároky do okruhu osob, jejichž křivdy mohou být restitučním zákonodárstvím zmírněny, podle stávajících restitučních předpisů nespádají. To však neznamená, že se na stěžovatelích, resp. jejich právním předchůdci, komunistický režim nedopustil křivdy tím, že zabránil řádnému soudnímu přezkumu konfiskačních výměrů vydaných ve značně napjaté a turbulentní době těsně po konci války; jen nejde o jednu z té vytčené skupiny křivd, které mohou být na základě restituční legislativy zmírněny restitucí. K tomu lze připomenout, že například nebyly restitučními předpisy zmírněny křivdy na lidech rasově perzekuovaných v letech 1939 – 1945, kteří podnikali prostřednictvím právnických osob. Na majetek, který byl arizován právnickým osobám vlastněným osobami za války perzekuovanými, se restituční předpisy nevztahovaly, ovšem na arizovaný majetek přímo vlastněný takto perzekuovanými osobami již ano.

Domnívám se, že odůvodnění nálezu pléna přehlédlo a pominulo pomyslného slona v místnosti, když pro své závěry bez dalšího vychází z konfiskačních výměrů a rozhodnutí nejvyššího správního soudu, aniž by výše uvedené reflektovalo a konstatovalo.

V Brně dne 3. dubna 2024

Lucie Dolanská Bányaiová

### Odlišné stanovisko soudce Milana Hulmáka

Nesouhlasím s odůvodněním nálezu pléna v této věci a uplatňuji vůči němu podle § 14 zákona o Ústavním soudu odlišné stanovisko.

Odlišné stanovisko se týká části 3.1.3 Nemožnost zpochybnění faktické konfiskace pro účinky plynutí času (zejména bodů 55 až 59). Jde o nesouhlas se stanoviskem pléna Pl. ÚS-st. 21/05, na jehož aplikaci jsou částečně postaveny závěry tohoto nálezu. Mé stanovisko se tak v této části shoduje s odlišným stanoviskem soudců Lucie Dolanské Bányaiové a Davida Uhlíře. Protože však rozhodnutí obecných soudů i Ústavního soudu je založeno i na jiných důvodech, plně s ním ve výroku souhlasím.

Argumenty mého odlišného stanoviska lze hledat již v odlišném názoru soudkyně Elišky Wagnerové při přijímání kritizovaného stanoviska pléna. Jde zejména o tuto pasáž: *„Pokud stanovisko dále dodává ve vztahu k naznačenému výkladu restitučních zákonů, že je lhostejné, že by bez existence těchto zákonů bývalo bylo možné v některých případech uplatnit na takový majetek vlastnické právo podle obecných předpisů, vysvětluje účel restitučních zákonů zcela opačně, než dosud činila judikatura Ústavního soudu. Jinými slovy, stanovisko restitučním zákonům připisuje účel spočívající ve vyvlastnění přinejmenším toho majetku, kterého se stát zmocnil fyzickou okupací.“*

Z restitučních předpisů, tedy předpisů, které směřovaly ke zmírnění některých křivd a které tyto křivdy umožňovaly částečně odstranit, nešlo podle mého názoru dovozovat, že by osoby, které měly nároky podle obecných předpisů (např. byly vlastníky odcizeného nebo jinak bez právního důvodu zabraného majetku) i bez těchto restitučních předpisů, přijetím restitučních předpisů o tyto nároky (své vlastnické právo) vůči státu přišly. Úvaha o tom, že restituční předpisy byly zvláštní úprava (a v této věci není nutné řešit, zda vůbec byla ve vztahu k oprávněným osobám podle těchto předpisů), nemůže nijak odůvodnit závěr, že osoby, na které se tato zvláštní úprava nevztahovala (z hlediska časové nebo osobní působnosti), se nemohou domáhat nároků podle obecných předpisů. Restituční předpisy měly pomáhat odstranit některé křivdy, nikoliv působit další tam, kde restituční předpisy vůbec nebyly nutné.

Ve vztahu k nyní přijatému nálezu lze mé výhrady konkretizovat tak, že z restitučních předpisů nešly dovozovat obecné časové limity odstranění křivd (jinak bod 56 odůvodnění), ty vyplývaly z obecné úpravy. Je přitom třeba zdůraznit, že bylo nutné naplnit další předpoklady, nešlo jen o běh času, přičemž úprava se měnila. Zákonodárce stanovil časové limity pouze pro zvláštní a výhodnější režim restitucí. Podobně nešlo chápat tyto restituční předpisy jako úpravu zakládající obdobu vydržení ve prospěch státu (jinak bod 59 odůvodnění). Je přitom zřejmé, že mohla zaniknout jenom existující, nikoliv tvrzená vlastnická práva (bod 59 odůvodnění). Nelze hovořit o obcházení restitučních předpisů v případech, kde se restituční předpisy vůbec neužijí a kde by byly nároky i podle tehdejší obecné úpravy (jinak bod 57 a 58 odůvodnění).

V Brně dne 3. dubna 2024

Milan Hulmák